

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS**Vadlīnijas par nodarbināto brīvas pārvietošanās īstenošanu Covid-19 uzliesmojuma laikā**

(2020/C 102 I/03)

Covid-19 krīzes dēļ visas ES dalībvalstis ir ieviešas vēl nepieredzētus pasākumus, tostarp atjaunojušas robežkontroli pie savām iekšējām robežām. *Vadlīnijās par robežu pārvaldības pasākumiem veselības aizsardzībai un preču un pamatpakalpojumu pieejamības nodrošināšanai* ⁽¹⁾ ir izklāstīti principi, kas iezīmē vienotu pieeju rezultatīvai robežu pārvaldībai, kura ļaus aizsargāt sabiedrības veselību, vienlaikus saglabājot iekšējā tirgus integritāti. Saskaņā ar vadlīniju 23. punktu dalībvalstīm būtu jāatļauj un jāatvieglo robežas šķērsošana pārobežu nodarbinātajiem, jo īpaši, bet ne tikai tiem, kuri strādā veselības aprūpē un pārtikas nozarē, kā arī sniedz citus pamatpakalpojumus (piemēram, nodrošina bērnu un vecu cilvēku aprūpi, būtiski svarīgus komunālos pakalpojumus), lai nodrošinātu nepārtrauktu profesionālo darbību.

Lai gan nodarbināto brīvas pārvietošanās tiesību ierobežojumi var būt pamatoti ar sabiedriskās kārtības, sabiedriskās drošības vai sabiedrības veselības apsvērumiem, tiem jābūt nepieciešamiem, samērīgiem un balstītiem uz objektīviem un nediskriminējošiem kritērijiem.

Pārobežu nodarbinātie, norīkotie darba ņēmēji ⁽²⁾ un sezonas strādnieki dzīvo vienā valstī, bet strādā citā; bez daudziem uzņemošās dalībvalstis nevar iztikt — piemēram, viņi ir ļoti vajadzīgi veselības aprūpes sistēmā, citu pamatpakalpojumu sniegšanā (arī medicīniskā aprīkojuma un infrastruktūras uzstādīšanā un uzturēšanā) vai preču piegādes nodrošināšanā. Tāpēc katrā ziņā ir vajadzīga koordinēta pieeja ES līmenī, lai šādiem darbiniekiem atvieglotu iekšējo robežu šķērsošanu.

Ievērojot Eiropadomes aicinājumu ⁽³⁾ Komisijai risināt situāciju ar pārobežu darbiniekiem un sezonas strādniekiem, kuriem ir jāspēj turpināt veikt kritiski svarīgus pienākumus, tajā pašā laikā nepieļaujot vīrusa tālāku izplatīšanos, un papildus principiem, kas jau izklāstīti *Vadlīnijās par robežu pārvaldības pasākumiem veselības aizsardzībai un preču un pamatpakalpojumu pieejamības nodrošināšanai*, jo īpaši to 23. punktā, šajās vadlīnijās dalībvalstis aicinātas veikt konkrētus pasākumus, lai nodrošinātu koordinētu pieeju ES līmenī ⁽⁴⁾. Tas attiecas uz iepriekš minētajiem darbiniekiem, jo īpaši tiem, kuriem jāšķērso robeža, lai nokļūtu darba vietā, jo viņu profesijas ir kritiski svarīgas, proti, viņi pilda ar pamatpakalpojumiem saistītus uzdevumus. Tas attiecas arī uz gadījumiem, kad iepriekš minētie darbinieki dalībvalsti šķērso tranzītā, lai nokļūtu citā dalībvalstī. Šīs vadlīnijas neskar konkrētos pasākumus, kas noteikti *Paziņojumā par zaļo joslu ieviešanu* ⁽⁵⁾ vai *Pamatnostādnēs par kravu gaisa pārvadājumu veicināšanu Covid-19 uzliesmojuma laikā* ⁽⁶⁾.

Dalībvalstīm būtu jāpiemēro tādi paši noteikumi arī pašnodarbinātām personām, kas strādā šajās vadlīnijās uzskaitītajās kritiski svarīgajās profesijās.

Kritiski svarīgās profesijās strādājošie

1. Dažviet ES, īpaši pierobežas reģionos, pārobežu nodarbinātie bieži vien strādā kritiski svarīgās profesijās, tāpēc ir ļoti svarīgi nodrošināt netraucētu kustību pāri robežām. Dalībvalstu ieviestie robežšķērsošanas ierobežojumi var vēl vairāk apgrūtināt vai pat kavēt cīņu pret Covid-19 krīzi.

⁽¹⁾ C(2020) 1753 final.

⁽²⁾ Darbinieki, kurus viņu darba devējs, kas atrodas vienā dalībvalstī, uz laiku nosūta strādāt uz citu dalībvalsti, lai sniegtu pakalpojumu.

⁽³⁾ Kopīgs Eiropadomes locekļu paziņojums, 2020. gada 26. marts, 4. punkts.

⁽⁴⁾ Norādes par to, kā īstenot pagaidu ierobežojumu nebūtiskiem ceļojumiem uz ES, par tranzīta kārtības atvieglināšanu ES pilsoņu repatriācijai un par ietekmi uz vīzu politiku (C(2020) 2050 final) satur pasākumus attiecībā uz pārobežas nodarbinātajiem un sezonas strādniekiem no trešām valstīm.

⁽⁵⁾ C(2020) 1897 final.

⁽⁶⁾ C(2020) 2010 final.

2. Ir ļoti svarīgi, lai visi kritiski svarīgās profesijās strādājošie (tostarp gan pārrobežu nodarbinātie, gan norīkoti darba ņēmēji) varētu arī turpmāk brīvi pārvietoties. Dalībvalstīm būtu jāļauj darbiniekiem ieceļot uzņemošās dalībvalsts teritorijā un netraucēti piekļūt darba vietai, jo īpaši tad, ja tie strādā kādā no šādām profesijām ⁽⁷⁾:
- veselības aprūpes speciālisti, tostarp ārstu palīgi;
 - individuālās aprūpes darbinieki veselības aprūpes jomā, tostarp bērnu, invalīdu un vecu cilvēku aprūpētāji;
 - zinātnieki ar veselību saistītās nozarēs;
 - medicīnisko ierīču un farmācijas jomā strādājošie;
 - preču piegādē, jo īpaši zaļu, medicīnisko preču, medicīnisko ierīču un individuālo aizsarglīdzekļu piegādes ķēdē (tostarp to uzstādīšanā un uzturēšanā) iesaistītie darbinieki;
 - informācijas un komunikāciju tehnoloģiju vecākie speciālisti;
 - informācijas un komunikāciju speciālisti un citi speciālisti, kas veic iekārtu nepieciešamo uzturēšanu;
 - inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti, piemēram, energospeciālisti, energoinženieri un elektrotehnikas speciālisti;
 - pie kritiskās infrastruktūras vai citādi nozīmīgas infrastruktūras strādājošie;
 - zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti (t. sk. ūdenssaimniecības speciālisti);
 - apsardzes pakalpojumu darbinieki;
 - ugunsdzēsēji, policisti, cietumsargi, apsargi; civilās aizsardzības personāls;
 - pārtikas ražošanas un apstrādes nozarē un līdzīgās nozarēs strādājošie, arī apkopes darbinieki;
 - pārtikas un līdzīgu produktu ražošanas iekārtu operatori (tostarp pārtikas ražošanas operatori);
 - transporta jomas darbinieki ⁽⁸⁾, jo īpaši:
 - vieglo automobiļu, autofurgonu un motociklu vadītāji ⁽⁹⁾, smago kravas automobiļu un autobusu vadītāji (tostarp autobusu un tramvaju vadītāji) un neatliekamās medicīniskās palīdzības transportlīdzekļu vadītāji, t. sk. vadītāji, kas pārvadā palīdzību saskaņā ar Savienības civilās aizsardzības mehānismu, un tie, kas pārved reparaģētos ES valstspiederīgos no citas dalībvalsts uz izcelsmes vietu;
 - gaisa kuģu piloti;
 - vilciena vadītāji; vagonu inspektori, apkopes darbiniekos strādājošie, kā arī infrastruktūras pārvaldes darbinieki, kas iesaistīti satiksmes pārvaldībā un jaudu sadalē;
 - jūras un iekšzemes ūdensceļu navigācijas nozarē nodarbinātie;
 - zvejnieki;
 - publisko iestāžu (tostarp starptautisko organizāciju) personāls, kas pilda kritiski svarīgus pienākumus.
3. Komisija mudina dalībvalstis robežpunktos, kuros ir regulāra pārrobežu nodarbināto un norīkoto darba ņēmēju plūsma, izveidot īpašas neapgrūtinošas un ātras procedūras, kas ļautu nodrošināt viņu netraucētu pārvietošanos. Piemēram, attiecīgā gadījumā pie robežas var izveidot īpašas šādiem darbiniekiem paredzētas joslas vai piešķirt īpašas, kaimiņu dalībvalstu atzītas uzlīmes, lai atvieglotu iekļūšanu dalībvalstī, kurā viņi ir nodarbināti. Komisija steidzīgi apspriedīsies ar Darba ņēmēju brīvas pārvietošanās tehnisko komiteju, lai noskaidrotu, kādu paraugpraksi var ieviest visās dalībvalstīs, lai šie darbinieki varētu strādāt savā kritiski svarīgajā profesijā bez liekiem kavēkliem.

⁽⁷⁾ Kategorijas atbilst ESCO klasifikācijai (Eiropas prasmju, kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikācija), kas ir Eiropas prasmju, kompetenču, kvalifikāciju un profesiju daudzvalodu klasifikācija. Sk. <https://ec.europa.eu/esco/portal/howtouse/21da6a9a-02d1-4533-8057-dea0a824a17a>.

⁽⁸⁾ Sīkākus norādījumus par transporta nozares darbiniekiem sk. Paziņojumā par zaļo joslu ieviešanu saskaņā ar Vadlīnijām par robežu pārvaldības pasākumiem veselības aizsardzībai un preču un pamatpakalpojumu pieejamības nodrošināšanai (C(2020) 1897 final).

⁽⁹⁾ Motociklu vadītāji tikai tad, ja viņi pārvadā medicīniskās preces un ierīces vai individuālos aizsarglīdzekļus.

Veselības skrīnings

4. Pārrobežu nodarbināto un norīkoto darba ņēmēju veselības skrīnings ir jāveic ar tādiem pašiem nosacījumiem kā valstspiederīgajiem, kas strādā tajās pašās profesijās.
5. Veselības skrīningu var veikt pirms vai pēc robežas šķērsošanas atkarībā no pieejamās infrastruktūras, lai nodrošinātu vienmērīgu satiksmes plūsmu. Dalībvalstīm būtu savstarpēji jākoordinējas, lai šis skrīnings tiktu veikts tikai vienā robežas pusē un lai izvairītos no pārklāšanās un gaidīšanas laika. Pārbaudēm un veselības skrīningam vajadzētu būt tādām, lai darbiniekiem nevajadzētu izkāpt no transportlīdzekļa, un principā tam būtu jābalstās uz elektronisku ķermeņa temperatūras mērīšanu. Darbinieku temperatūra parasti būtu jāpārbauda ne vairāk kā trīs reizes vienā dienā. Ja darbiniekam ir drudzis un robežkontroles iestādes uzskata, ka viņš nedrīkstētu turpināt ceļu, būtu jānodrošina, ka darbiniekam ir piekļuve pienācīgai veselības aprūpei ar tādiem pašiem nosacījumiem kā tās dalībvalsts valstspiederīgajiem, kurā viņš ir nodarbināts. Informācija par šo personu būtu jāsniedz attiecīgajai kaimiņos esošajai dalībvalstij.
6. Transporta darbiniekiem, kas minēti *Paziņojuma par zaļo joslu ieviešanu* 19. punktā, piemēro minētajās vadlīnijās noteiktos pasākumus.

Citi darbinieki

7. Dalībvalstīm būtu jāatļauj pārrobežu nodarbinātajiem un norīkotajiem darba ņēmējiem turpināt šķērsot robežu, lai nokļūtu darbavietā, ja uzņemošajā dalībvalstī attiecīgajā sektorā strādāt vēl ir atļauts.
8. Situācijās, kas varētu novest pie izmaiņām dalībvalstī, kurā darbinieks apdrošināts⁽¹⁰⁾, dalībvalstīm vajadzētu izmantot Regulas (EK) Nr. 883/2004⁽¹¹⁾ 16. pantā paredzēto izņēmumu, lai saglabātu nemainīgu attiecīgā darbinieka sociālā nodrošinājuma segumu. Lai šādu izņēmumu pieprasītu, darba devējam ir jāiesniedz lūgums tai dalībvalstij, kuras tiesību aktus darbinieks lūdzis sev piemērot.

Sezonas strādnieki

9. Vairākās dalībvalstīs dažos ekonomikas sektoros, jo īpaši lauksaimniecībā, nevar iztikt bez sezonas strādniekiem no citām dalībvalstīm. Lai reaģētu uz krīzes izraisīto darbaspēka trūkumu šajos sektoros, dalībvalstīm vajadzētu apmainīties ar informāciju par savām dažādajām vajadzībām, piemēram, izmantojot tādas informācijas kanālus kā Darba ņēmēju brīvas pārvietošanās tehniskā komiteja. Jāatgādina, ka dažos gadījumos lauksaimniecības sezonas strādnieki veic kritiski svarīgos ražas novākšanas, stādīšanas vai kopšanas darbus. Tādos gadījumos dalībvalstīm šiem strādniekiem būtu jāpiemēro tādi paši noteikumi kā iepriekš minētajiem kritiski svarīgās profesijās strādājošajiem. Tāpat dalībvalstīm būtu jāatļauj šādiem darbiniekiem turpināt šķērsot robežu, lai strādātu, ja uzņemošajā dalībvalstī attiecīgajā sektorā strādāt vēl ir atļauts. Dalībvalstīm būtu jāinformē darba devēji par to, ka ir jānodrošina pietiekama veselības un drošības aizsardzība.
10. Komisija mudina dalībvalstis izveidot īpašas procedūras, lai nodrošinātu šādu strādnieku netraucētu pārvietošanos, un Komisija Darba ņēmēju brīvas pārvietošanās tehniskajā komitejā arī noskaidros, kādu labo praksi var ieviest visās dalībvalstīs, lai šie darbinieki varētu strādāt savā profesijā bez liekiem kavēkļiem.

⁽¹⁰⁾ Ja pārrobežu nodarbinātais strādā divās dalībvalstīs, proti, viņš patlaban strādā gan nodarbinātības dalībvalstī, gan dzīvesvietas dalībvalstī un ir apdrošināts nodarbinātības dalībvalstī, jo viņa darbība dzīvesvietas dalībvalstī nav nozīmīga, bet pārsniedz 25 % no darba laika, jo dažas dalībvalstis ir ieviesušas ārlietuma pasākumus.

⁽¹¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 883/2004 (2004. gada 29. aprīlis) par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu.